

DOI: <https://doi.org/10.33731/22019.167006>

МАЙНОВІ ІНТЕРЕСИ ВИРОБНИКІВ ТЕЛЕВІЗІЙНОГО ФОРМАТУ

Надія Федорова,

*науковий співробітник відділу авторського
права і суміжних прав НДІ інтелектуальної
власності НАПрН України*

У статті розглянуто майнові інтереси виробників телевізійного формату. Визначено, хто може бути виробником телевізійного формату. Досліджено законодавчі положення, покликані захищати права та майнові інтереси продюсерів аудіовізуальних творів (у тому числі й телевізійних форматів). Закцентовано увагу на правах авторів і виконавців.

Ключові слова: авторське право, майнові інтереси, телеформат, продюсер, аудіовізуальний твір, автор, виконавець

Спільна мета авторів, виконавців, виробників та організаторів у процесі створення телевізійного формату полягає у виробленні продукту, який можливо було б використовувати на ринку телевізійної індустрії з метою отримання прибутків і який користувався б попитом серед глядачів. У процесі створення телеформату з використанням простих об'єктів авторського права виникає протистояння майнових інтересів виробників, а при створенні більш складного синтетичного об'єкта сфера протистоянь інтересів значно розширюється.

Визначальною ознакою протистоянь слід вважати зацікавленість у підкоренні окремих приватних інтересів інтересам колективу авторів, виробників. Ця тенденція знайшла своє відображення в ч. 2 ст. 17 Закону України «Про авторське право та суміжні права» (далі — Закон): «якщо інше не передбачено у договорі під час створення аудіовізуального твору, автори, які зробили внесок або зобов'язалися зробити внесок у створення даного аудіовізуального твору і передали майнові

права організації, яка здійснює виробництво аудіовізуального твору чи продюсеру аудіовізуального твору, не мають права заперечувати проти використання цього твору, його відтворення, розповсюдження, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення, а також субтитрування і дублювання його тексту, крім права на окреме публічне виконання музичних творів, включених до аудіовізуального твору. За оприлюднення і кожне публічне виконання, показ, демонстрацію чи сповіщення аудіовізуального твору, його здавання у майновий найм і (або) комерційний прокат його примірників за всіма авторами аудіовізуального твору зберігається право на справедливу винагороду, що розподіляється і виплачується організаціями колективного управління або іншим способом» [1].

Разом з тим, відповідно до ч. 3 ст. 17 Закону, «автори, твори яких увійшли як складова частина до аудіовізуального твору (як ті, що існували раніше, так і створені у процесі роботи над аудіовізуальним твором), зберігають авторське

право кожен на свій твір і можуть самостійно використовувати його незалежно від аудіовізуального твору в цілому, якщо договором з організацією, що здійснює виробництво аудіовізуального твору, чи з продюсером аудіовізуального твору не передбачено інше» [1].

Наведені законодавчі положення покликані захищати права та майнові інтереси продюсерів аудіовізуальних творів (у тому числі й телевізійних форматів). Права ж авторів та виконавців на телеформат наразі є частково обмеженими. Наприклад, *обмежується право на відкликання об'єкта-елемента, включеного до виробництва телеформату*. Телевізійна студія чи продюсер після набуття виключних прав на використання об'єктів-елементів позбавляють авторського права учасників іншої творчої діяльності, що мають свої індивідуальні виключні права на власний твір.

Стосовно цього Т. Орен зауважує, що визначення великого, а іноді й обмеженого кола осіб, які зробили творчий внесок у створення складного складеного твору разом з відсутністю правових відносин між конкретними авторами, які брали участь у його створенні, роблять доцільним визнання власником авторського права на твір у цілому одну особу [2, 14].

Частина 2 ст. 17 Закону залишає відкритим питання *щодо мети використання творів і прав на них, які передано продюсеру за договором*. Не конкретизовано, які твори надаються для тимчасового використання продюсерові та для яких цілей: лише для використання їх у виробництві аудіовізуального твору (телевізійного формату) чи для цілей, не пов'язаних зі здійсненням суб'єктивних прав на телеформат; ідеться про твори, що були створені під час зйомки нового телеформату, чи ті, що були вироблені раніше.

Можемо зробити такі висновки.

По-перше, необхідно повніше розкрити зміст відступлення виключних прав на об'єкт-елемент, зокрема про те,

що продюсер чи телестудія набуває виключних прав на використання внеску будь-яким способом — як під час створення телеформату, так і після завершення виробництва для інших комерційних цілей.

По-друге, у разі, коли виключні права на використання об'єкта-елемента передаються за ліцензійним договором, слід обов'язково зазначати, що цей об'єкт передається для використання певним способом на певний термін, однак лише для його використання у телевізійному виробництві конкретного формату.

У разі внесення таких поправок у положення згаданого Закону майнові інтереси всіх учасників створення телевізійного формату будуть урівноважені. З одного боку, продюсери та телевізійні студії будуть упевнені в стабільності авторських правовідносин, а з іншого — автори та інші виробники об'єктів-елементів отримають додаткові кошти від використання свого твору.

Продюсеру повинні належати виключні права лише на ті об'єкти-елементи, що використовуються саме у телевізійному форматі, а також на об'єкти, що створені ним особисто. Об'єкти-елементи або їх частини, що були створені під час виробництва телеформату, однак з різних причин не увійшли до телевізійного формату в цілому, повинні належати виключно їх авторам. Якщо продюсер висловить бажання набути права ще й на об'єкти (твори), які не увійшли до формату, йому буде необхідно укласти окремі відповідні договори щодо цих творів або їх частин. Єдиним винятком з цього правила може бути випадок надання прав на використання окремих об'єктів-елементів для реклами телевізійного формату [3].

Отже, права на ці об'єкти-елементи будуть закріплені за продюсером на весь час можливого використання в складі телевізійного формату на підставі авторського договору.

Оскільки авторами телеформату є режисер-постановник, сценарист, а

також автор спеціально створеного для формату музичного твору, то власником усього комплексу майнових прав на телевізійний формат (відповідно до договору) є його виробник, яким може бути будь-яка особа, у тому числі юридична, яка взяла на себе ініціативу і відповідальність за виготовлення такого твору, однак лише в межах використання певного телеформату [4, 121].

При цьому слід урахувати, що до складу телевізійного формату можуть входити об'єкти, які мають різний термін правової охорони (наприклад, авторські права і права виконавців), до яких застосовується різний порядок обчислення і які мають різний правовий режим.

Судова та договірна практика останніх років виявила наявність істотних протиріч правового регулювання ключових питань у взаєминах між продюсерами та авторами аудіовізуальних творів, а також між режисерами-постановниками під час створення телевізійного формату. Суть протиріч полягає у недотриманні співвідношення між контролем продюсера над прийняттям основних рішень у процесі виробництва телеформату та обмеженнями вільної творчості режисера. Виникають додаткові проблеми у процесі переробки, у разі відхилення від затвердженої «біблії формату» та режисерського сценарію. Щодо питання охорони особистих немайнових прав виробників телеформату. Звертаємо увагу: чинне законодавство не дає відповіді на всі ці питання. Видається, що у кожному конкретному випадку взаємовідносини продюсера з авторами аудіовізуального твору (телеформату) повинні будуватися індивідуально, шляхом докладного регламентування цих питань у договорі, що укладається між сторонами.

Одна з пропозицій для визначення і вирішення зазначеної проблеми полягає у необхідності впровадження в законодавство терміна «колективний твір» із подальшим його поширенням і на телевізійний формат, синтетичний складний об'єкт авторського права [5].

Доцільним вбачається за телевізійною студією та продюсерами закріпити таке положення: при використанні складного об'єкта особа, яка організувала його створення, має право зазначати своє ім'я, найменування чи псевдонім. Зауважимо, що це вже широко практикується на телебаченні.

Із викладеного випливає висновок про те, що відповідно до Закону юридична особа не може бути правовласником первісного авторського права на телевізійний формат. Вона може набувати лише похідних авторських прав або права згідно з договором (усі права, зазначені в договорі).

Разом з тим, для захисту майнової сфери телевізійних авторських відносин і гарантії дотримання майнових інтересів телевізійних студій як організаторів та виробників телеформатів у законодавство України в галузі права інтелектуальної власності необхідно ввести інститут використання результату інтелектуальної діяльності складного телевізійного об'єкта під назвою «телеформат», який повинен увійти до складу об'єктів авторського права.

Варто підкреслити і те, що серед осіб, які не є суб'єктами авторського права на телеформат, однак можуть розпоряджатися правами авторів, є організації з колективного управління майновими правами інтелектуальної власності (ст. 1 Закону). Суб'єкти авторського права і суміжних прав можуть управляти своїми правами: особисто; через свого повіреного; через організацію колективного управління (ст. 1, «організація колективного управління»).

Якщо перші два способи управління не викликають труднощів щодо їх застосування, то управління через організацію колективного управління правами на практиці стикається з проблемами, які законодавством до кінця не вирішені. Тому, на нашу думку, доцільним видається виконати загальний аналіз правової природи колективного управління майновими правами стосовно телевізійних форматів.

Пропонується змістовніше розкрити залежність способів управління майновими правами інтелектуальної власності на телевізійний формат від його особливостей, проте вже як об'єкта авторського права. З цією метою необхідно внести доповнення до ст. 1 Закону, зокрема у визначення терміна «аудіовізуальний твір».

Аудіовізуальний твір — твір, що фіксується на певному матеріальному носії (кіноплівці, магнітній плівці чи магнітному диску, компакт-диску тощо) у вигляді серії послідовних кадрів (зображень) чи аналогових або дискретних сигналів, які відображають (закодовують) рухомі зображення (як зі звуковим супроводом, так і без нього) і сприйняття якого є можливим виключно за допомогою того чи іншого виду екрана (кіноекрана, телевізійного екрана, як під час прямої трансляції передачі, так і запису, тощо), на якому рухомі зображення візуально відображаються за допомогою певних технічних засобів. Аудіовізуальними творами є фільм, телевізійний формат тощо, які можуть бути ігровими, анімаційними, неігровими чи іншими.

Внесення вказаних вище доповнень до ст. 1 Закону пов'язана з необхідністю визначення телеформату і його розмежування з аудіовізуальним твором, таким як фільм і його різновиди (кінофільм, телефільм, відеофільм, діафільм, слайд-фільм тощо (ст. 10 Закону України «Про кінематографію»).

Як зазначається в юридичній літературі, колективне управління майновими правами інтелектуальної власності є найефективнішим механізмом правового регулювання обігу різних об'єктів авторського права при їх масштабному використанні. Розвиток інституту управління майновими правами був обумовлений розвитком новітніх технологій у телерадіокомунікаціях, Інтернеті тощо. На початку розвитку авторських правовідносин автор сам міг відслідковувати коло користувачів його твору і контролювати повноту надходжень плати за

таке використання. З розвитком копіювально-множильної техніки та інших засобів, що забезпечують доступ невідзначеної за чисельністю аудиторії до творів мистецтва, автори та інші власники авторських і суміжних прав не в змозі відстежувати обсяг розповсюдження та використання їхніх творів [6]. Саме для вирішення цієї проблеми в національне законодавство було введено інститут управління майновими правами суб'єктів авторського права та суміжних прав.

Основним недоліком колективного управління майновими правами відповідно до положень статей 47 (ч. 3), 48 (ч. 2, 3) Закону є наявність у законодавстві водночас положення про виключний характер майнових авторських прав і моделі «розширеного колективного управління майновими правами інтелектуальної власності». Вважаємо, що наявність в одній авторсько-правовій системі двох взаємовиключних правових інститутів є істотною перешкодою для реалізації суб'єктами авторських правовідносин своїх суб'єктивних прав.

Аналіз ч. 1 ст. 15 Закону дає змогу зробити висновок, що до майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать: а) виключне право на використання твору; б) виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами.

Водночас, у частинах 2, 3 ст. 15 Закону зазначається:

- виключне право на використання твору автором (чи іншою особою, яка має авторське право) дозволяє йому використовувати твір у будь-якій формі й будь-яким способом (ч. 2);
- виключним повноваженням автора (чи іншої особи, яка має авторське право) є його право дозволяти або забороняти: відтворення творів; публічне виконання і публічне сповіщення творів; публічну демонстрацію і публічний показ; подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у

будь-який час за їх власним вибором; здавання в майновий найм і (або) комерційний прокат після першого продажу тощо (ч. 3).

З наведених положень Закону випливає, що повноваження з використання та розпоряджання твором належать виключно автору. Лише від його волі залежить, чи буде твір використовуватися надалі і в який спосіб.

З принципом виключності авторських прав на телевізійний формат входить у протиріччя теорія «розширеного колективного управління майновими правами», що знайшла своє практичне втілення у положеннях розділу IV Закону.

Відповідно до частин 3, 4 ст. 48 Закону:

- повноваження на колективне управління майновими правами передаються організаціям колективного управління авторами та іншими суб'єктами авторського права і (або) суміжних прав на основі договорів, укладених у письмовій формі (ч. 3);
- також організації колективного управління можуть управляти на території України майновими правами іноземних суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав на основі договорів з анало-

гічними іноземними організаціями, у тому числі й про взаємне представництво інтересів (ч. 4);

- на основі одержаних повноважень організації колективного управління надають будь-яким особам шляхом укладання з ними договорів невиключні права на використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав (ч. 5).

Водночас, у ч. 7 ст. 48 Закону вказано, що організація колективного управління майновими правами інтелектуальної власності зобов'язана надавати установі інформацію про управління майновими правами осіб, які не передали організації повноваження відповідно до ч. 3 ст. 48.

Можна вважати, що з огляду саме на цей пункт законодавець закріпив модель «розширеного колективного управління майновими правами», що призводить до порушення виключних прав інтелектуальної власності на об'єкти авторського права; також ця модель може поширюватися й на телевізійний формат за умови визнання його об'єктом авторського права. ♦

Список використаних джерел / List of references

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України № 3792-ХІІ від 23 грудня 1993 року № 3792-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
2. Oren T. *Television Formats – A Global Framework for TV Studies*/ Tasha Oren, Sharon Shahaf // *Global Television Formats. Understanding Television Across Borders*. London. New York: Routledge Curzon, 2012. P. 14.
3. Meadow R. *Television Formats — The Search for Protection*/Robin Meadow // *California Law Review*. 1970. Vol. 58. Issue 5. P. 1169-1197.
4. Яковець А. В. *Телевізійна журналістика: теорія і практика: підручник*. Київ. Києво-Могилянська академія, 2007. С. 121.
5. Бурлаков С. Ю. *Кінематографічний твір як об'єкт права інтелектуальної власності : дис. канд. наук : 12.00.03*. Харків, 2008.
6. *The FEAPA Report 2011, Protecting Format Rights, 2011*. Ute Klement. *Protecting television show formats under copyright law — new developments in common law and civil law countries / European Intellectual Property Review*. 76 p.

1. *Pro avtorske pravo i sumizhni prava : Zakon Ukrainy № 3792-XII vid 23 hrudnia 1993 roku № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.*
2. *Oren T. Television Formats — A Global Framework for TV Studies/ Tasha Oren, Sharon Shahaf // Global Television Formats. Understanding Television Across Borders. London. New York: Routledge Curzon, 2012. P. 14.*
3. *Meadow R. Television Formats — The Search for Protection/Robin Meadow // California Law Review. 1970. Vol. 58. Issue 5. P. 1169–1197.*
4. *Iakovets A. V. Televiziina zhurnalistyka: teoriia i praktyka: pidruchnyk. Kyiv. Kyievo-Mohylianska akademiia, 2007. S. 121.*
5. *Burlakov S. Yu. Kinematohrafichnyi tvir yak obiekt prava intelektualnoi vlasnosti : dys. kand. nauk : 12.00.03. Kharkiv, 2008.*
6. *The FEAPA Report 2011, Protecting Format Rights, 2011. Ute Klement. Protecting television show formats under copyright law – new developments in common law and civil law countries / European Intellectual Property Review. 76 p.*

Надійшла до редакції 21.03.2019 року

Федорова Н. Имущественные интересы производителей телевизионного формата. В статье рассмотрены имущественные интересы производителей телевизионного формата. Определено, кто может быть производителем телевизионного формата. Исследованы законодательные положения, призванные защищать права и имущественные интересы продюсеров аудиовизуальных произведений (в том числе и телевизионных форматов). Акцентируется внимание на правах авторов и исполнителей.

Ключевые слова: авторское право, имущественные интересы, телеформат, продюсер, аудиовизуальное произведение, автор, исполнитель

Fedorova N. Proprietary interests of producers of television format. In the article, the author considers the property interests of manufacturers of television format. Determines who can be a television format manufacturer.

The producer should have exclusive rights only on those objects-elements used in the television format, as well as on objects created by him in person. Object-elements or parts thereof created during the production of a teleformat but for various reasons not included in the television format as a whole should belong exclusively to their authors. If the producer wishes to acquire rights also for objects (works) that are not included in the format, he will need to conclude certain relevant contracts for these works or parts of them. The only exception to this rule may be the case of granting rights to use individual items-elements for television-format advertising.

Since the authors of the teleformat have a director, scriptwriter, and author of a specially created musical composition for a format, the owner of the whole set of property rights to the television format (in accordance with the contract) is its producer, which may be any person, including legal, which took the initiative and responsibility for the production of such a work, but only within the use of a particular teleformat.

It should be borne in mind that television format may include objects that have different terms of legal protection (for example, copyrights and rights of performers), which are subject to a different calculation procedure and have different legal regimes.

It is expedient to see the television studio and producers see the position that when using a complex object, the person who arranged for its creation has the right to indicate his name, name or pseudonym. Note: this is already widely practiced on television.

It should be emphasized that among persons who are not subjects of copyright to the teleformat, but can dispose of the rights of authors, there are organizations for collective management of intellectual property rights. As stated in the legal literature, the collective management of intellectual property rights is the most effective mechanism of legal regulation of the circulation of various objects of copyright with their large-scale use.

The main disadvantage of collective management of property rights in accordance with the provisions of Articles 47 (Part 3), 48 (Part 2, 3) of the Law of Ukraine «On Copyright and Related Rights» is the existence in the legislation of the simultaneous provision of the exclusive nature of property rights and the model «Advanced Collective Management of Intellectual Property Rights». We believe that the existence in one copyright and legal system of two mutually exclusive legal institutions is a significant obstacle for the normal realization of the subjects of copyright relations of their subjective rights.

Key words: copyright, property interests, teleformat, producer, audiovisual work, author, performer